

Inskriften saknar skiljetecken mellan orden. Skiljetecken förekommer endast mellan satserna. En runa skall flerstädes läsas två gånger: för slutljudet i ett ord och för uddljudet i det följande. Så är fallet med 18 **o**, 38 **k** och 48 **a**. Säkerligen måste en liknande dubbel-läsning ske vid inskriftens början i runföljden 1—4 **alit**. 2—3 **lit** återge givetvis pret. *let* 'lät'. Men runan 1 **a** ensam kan icke utgöra ett namn; den måste, såsom redan Dybeck insett, suppleras med 2—3 **li**. För denna läsning **ali** [**li**]**t** talar i hög grad, att namnet **ali** förekommer på en runsten, U 203, som nu befinner sig vid Angarns kyrka, endast några få km. V om Väsby. Inskriften på denna sten börjar: **ali lit**. Mycket sannolikt är, såsom redan Brate har antagit, att det är samme man som omtalas i båda inskrifterna. Ett liknande fall av ristning förekommer i U 102 **kalit**, vilket sannolikt skall upplösas **kali** [**li**]**t**. Jfr också **karlit** L 729 Ulunda, Tillinge sn, som sannolikt skall uppläsas **karl** [**li**]**t** (ehuru även **kar lit** är tänkbart). I uppländska inskrifter förekommer **ali** för övrigt endast några gånger: L 69 Gryta, Gryta sn, L 121 Norby, Bondkyrko sn, L 188 vid Samnan, G. Uppsala sn, L 590 Broby, Kårsta sn. **ali** kan återge ett *Alli* eller *Āli*. Se härom R. Kinander i *Smålands runinskrifter*, s. 74.

Dybeck har endast delvis förstått inskriftens mening. Runföljden 33—47 **hontuknutikialt** har han icke lyckats upplösa. Han föreslår: **hon tuk uti kialt** (varvid han förmodar, att 39 **n** är en felristning), vilket väl skall betyda »han tog gäld ute», men anför även ett förslag av prof. Carl Säve: **hon tok nu [u]ti kialt**. Den förste som i inskriften läste namnet Knut, var prof. George Stephens: »he took for Knut gild, he levied tax for Knut, he was one of King Knut's tax-gatherers and body-guard, he was a member of Knut's Thingmanna-tid». Knut är givetvis Knut den store, och eftersom han var Englands konung 1017—35, måste inskriften tillhöra denna tid, snarast 1030-talet. Genom Brates och von Friesens undersökningar blev det klart, att inskriften innehöll gen. **knuts**, icke dat. **knuti**, såsom Dybeck hade läst. Därmed möjliggjordes en riktigare uppfattning av inskriftens mening: »Knuts gäld» kunde icke blott betyda »skatt som tillkom Knut» utan lika väl »gäld som Knut utbetalade». Enligt von Friesen avser ordet **kialt** — såväl här som i inskriften U 344 — den betalning som de nordiska krigarna i Knuts tjänst erhö, då han år 1017 hemsände sin stora flotta efter erövringen av England, den s. k. danagälden. »Han tog Knuts gäld i England» innebär alltså, att Ale fått andel av denna gäld.

195. Åby, Össeby-Garns sn. Nu vid Stångberga skola.

Pl. 123.

Litteratur: B 239, L 597, D 2:166. — J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 32; UFT h. 10 (1882), s. 218; E. Brate, Anteckningar (ATA).

Äldre avbildningar: P. Helgonius och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 239); Dybeck a. a.; Brate foto 1916 (ATA).

Runstenen fanns enligt Peringskiöld vid »Åby broo wijd landzvägen». »Nu ligger han längre i vester», skriver Dybeck, vid torpet Nykvarn på Kumla ägor, »i diket mellan torpet och landsvägen». Den har sedermera blivit flyttad till Stångberga skola mitt emot Nykvarn på andra sidan vägen. Där står den rest upp och ned på en berghäll S om skolhuset, fastsatt vid hällen med tre järnstölar. På denna plats befann sig stenen år 1916, vid Brates besök.

Stenen är svårt skadad nedtill; en stor del av fotstycket är avslagen, varigenom inskriftens början och slut gått förlorade. F. ö. är ristningen tydlig och väl bevarad. Sandsten. Höjd 1,44 m., bredd 0,80 m. Upptill är ytan ojämn, och den översta delen av slingan står på ett parti, som buktar bakåt. En del av runorna här kunna endast med svårighet ses framifrån.

Inskrift:

... - lit · raisa · stain · aftr · ketilmunt · uk · aftr · olaf ·
5 10 15 20 25 30 35

sun- ...
40

... let ræisa stæin æftir Kætilmund ok æftir Olaf, sun ...

»...lät resa stenen efter Kättelmund och efter Olof, [sin] son ...»

Till läsningen: Av runan 1 finnes endast en bst upptill bevarad, liknande övre bistaven i ett r, sannolikt den runa, som har avslutat det första namnet i inskriften. Icke stunget är 3 i, tydligt stunget 20 e. 10 s har första staven neddragen till slinglinjen. Framför 28 u finnas inga spår av en a-runan, men stenen är här ytterst ojämn. Möjligen har ett a funnits. Även av hst i 28 u finnas endast svaga spår. Nedre delen av runorna 30—32 aft är skadad, nedre delen av 34—35 ol svag. Bistavarna i 34 o sitta ganska tätt. Efter 40 n finnes översta delen av en stav, möjligen ett s. — B 239: Framför 28 u finnes en rak hst. — Brate läser 28—29 auk, »men a är så gott som utplånat och matt». Den sista runan (41), varav endast toppen är synlig, anser han ha varit i; »det sista ordet har troligen varit suni».

Mansnamnet *Kætilmundr* är tämligen vanligt under vikingatiden; se U 103, Sö 178.

Ornamentik och runformer påminna i hög grad om Öpir. Men U 195 har icke av Brate blivit upptagen bland ristningar av denne.

Fig. 191. U 195. Åby, Össeby-Garns sn.
Efter B 239.

196. Vada kyrka.

Litteratur: D 2:121. UFT h. 10 (1882), s. 207.

Avbildning: Dybeck a. a.

Runstensfragment av röd sandsten. Blev sommaren 1867 enligt Dybeck flyttat från södra kyrkmuren intill U 199. Troligen har det blivit funnet vid grävning å kyrkogården. Fragmentet omtalas icke av Brate och var sannolikt förkommet redan vid hans besök år 1904. Det har sedermera förgäves blivit eftersökt.

Fragmentet utgör nedre delen av en runsten. Ungefärlig storlek: 0,85 m. i höjd, 1,15 m. i bredd. Möjligen har det varit del av samma runsten som U 197 eller U 198.

Inskrift (enligt Dybeck):

... unar × sihmarar
5 10

... - unar Sigmarar.

»... Sigmars.»